
≡ *L'intent franquista de genocidi literari de Catalunya*

CLOTET, Jaume; TORRA, Quim (eds.). *Les millors obres de la literatura catalana* (comentades pel censor). Barcelona: Acontravent, 2010.

“Don 5”, “Número 17”, “Lector 13”..., en realitat, Félix Ros, Sebastià Sánchez-Juan, R.P. Miguel Oromí..., són elsensors que, durant anys i complint impertorbables el seu deure, van tenir el privilegi de llegir abans que ningú les obres més populars de la literatura catalana de postguerra o de tenir entre mans

les reedicions dels millors clàssics. Aquests són els protagonistes del necessari recull que han confegit el periodista Jaume Clotet i l'editor i escriptor Quim Torra a *Les millors obres de la literatura catalana* (comentades pel censor), publicat per l'editorial Acontravent.

Molt més que sobre la misèria i sordidesa del franquisme, enemic del coneixement, el debat i la llibertat d'expressió, creació i elecció, i més enllà de les dificultats d'una cultura que com a tal havia perdut la Guerra Civil i per tant havia de suportar l'investida dels vencedors, *Les millors obres de la literatura catalana* és un llibre sobre els senyors de la censura, autèntics protagonistes d'aquest intent de genocidi literari. Clotet i Torra ens ofereixen un retrat dels executors d'aquest procediment burocràtic-literatura, d'uns catalans "camisas viejas" de Falange o membres del clergat més militant del nacionalcatolicisme, de provada vàlua (l'examen per accedir a aquest singular cos incloïa la traducció d'un idioma a llibre obert) per portar a terme aquest ofici amb el major dels secrets que van tenir la darrera paraula sobre el que es podia llegir i el que no. Disposaven de tota la llibertat, que negaven als altres, per comentar una obra sotmesa a la preceptiva autorització amb els criteris del règim —¿Ataca al Régimen? ¿Al Dogma? ¿A la Iglesia o a sus ministros?—; tenien tota la tranquil·litat per potinejar, retallar i fins i tot condemnar la creació de l'escriptor que havia tingut la gosadia d'intentar publicar en els temps grisos del franquisme, complint puntualment l'encàrrec que el règim del 18 de juliol va fer-los.

Si el règim franquista es va conjurar per evitar al poble la lectura d'obres que

ataquessin l'Església, el dogma o els seus ministres, el règim o les institucions creades pel bàndol vencedor a Catalunya, es va preocupar de forma gairebé malaltissa d'impedir que rebrotés la literatura catalana després de la pèrdua col·lectiva de 1939, tot i que com assenyalen Clotet i Torra no hi hagués una normativa concreta que impedís la publicació en llengua catalana. Tot i aquesta aparent contradicció, des del primer moment —i sortejant les diferents etapes del franquisme— qualsevol obra escrita en català era sospitosa de ser part de l'"Anti-España". Des de l'arribada de les tropes franquistes fins ben entrada la democràcia —allò que en diuen la "transició"— es troben expedients de lectura: estan tots guardats a l'Archivo General de la Administración del Estado, a Alcalá de Henares, juntament amb la producció dels censors de totes les províncies de l'Estat. D'aquests expedients, els autors n'han extret comentaris exemples de totes les èpoques del franquisme, des del tercer any triomfal fins als primers de la monarquia.

D'aquesta manera, veiem que si en ple anys quaranta l'equip de la censura impedia la preceptiva autorització de reedició de *L'art del ben menjar*, de les germanes Sara i Adriana Aldavert, amb l'argument que "se trata de un libro vulgar de cocina; sin otro mérito cuya autorización en catalán daría precedente para obras de todo género" o veuen fantasmes en les definicions del diccionari de Pompeu Fabra, amb el pas dels anys no seran capaços d'esbrinar el rerefons de *La pell de brau*, de Salvador Espriu; entendran *Nosaltres els valencians*, de Fuster, com una obra quasi folklòrica i no posaran pegues a la seva

publicació l'any 1962 (no serà així a la seva reedició, tres anys més tard), o en un informe de Félix Ros —de qui val la pena resseguir la seva obra censora— propi de la premsa anticatalana més actual, el censor intentarà usar *Els altres catalans*, de Francesc Candel, contra el catalanisme.

Però ni el pas del temps ni una certa tolerància impediran que algunes, precisament, de les millors obres de la literatura catalana pateixin un camí tortuós fins a la seva publicació. És el cas d'*Incerta glòria*, de Joan Sales, qui es va veure obligat, després de mesos d'estires i arronses amb les autoritats de l'Estat, a obtenir el nihil obstat de la censura eclesiàstica homologable davant dels nostres senyors de la censura. Pel que fa als records dels vençuts, només cal veure la violència amb què despatxen el segon volum de les *Memòries polítiques*, del dirigent d'Acció Catalana Claudi Ametlla.

Potser la petita venjança de la nostra literatura en temps de misèria va ser

un progressiu interès delsensors pel material potencialment perillós que tenien cada dia entre mans. Potser, com diuen els autors, portats per una mena de "síndrome d'Estocolm", descobrim a l'últim en elsensors uns autèntics experts en literatura catalana. Potser, parafrasejant el que va dir Javier Cercas sobre Rafael Sánchez Mazas i d'altres intel·lectuals franquistes a *Soldados de Salamina*, van guanyar la guerra però van perdre l'oportunitat de ser uns grans crítics literaris.

Tot i ser destructors del públic lector en català, castradors d'una literatura que encara es ressent d'anys de censura (i autocensura), de silenci, de mutilacions, d'esgotar la paciència dels autors, d'esportar la més innocent de les obres, gràcies a llibres com el de Clotet i Torra avui coneixem una mica més aquests senyors de la censura i avancem cap a la claredat entorn a l'intent franquista de genocidi cultural de Catalunya.

Joan Safont

≡ **Mitjà, pràctica, professió**

COMAS, Eva. *La ràdio en essència*. Barcelona: Trípodos, 2010.

Quines són les habilitats i els coneixements necessaris i a la vegada suficients per exercir la professió de periodista a la ràdio? Tothom que es dedica a la docència se n'ha plantejat alguna pregunta semblant. Si proveu de fer una llista de tot allò que penseu que cal saber-ne, comprovareu amb quina facilitat s'allarga. Alguna vegada, però, en

trobem una perspectiva simple i entenedora que, més enllà dels coneixements concrets, actua com un revulsiu estimulante en la nostra pràctica professional. Aquests són l'efecte i el valor de *La ràdio en essència*, escrit per la periodista i professora Eva Comas. Cada dia els periodistes que treballen a la ràdio ens expliquen el que passa al nostre entorn, el més immediat i el més llunyà. Narren històries. Comas ens recorda que hi ha "dues maneres de narrar la realitat a la ràdio" —així titula la primera de les dues parts del lli-